

EL “FONS VERDÚ” DE LA BIBLIOTECA DE CATALUNYA. TRAJECTÒRIA I PROBLEMÀTICA DEL TRASLLAT*

Josep M. Salisi i Clos
Universitat Autònoma de Barcelona

Resum:

L'any 1930 es registra l'entrada a la Biblioteca de Catalunya del primer dels quatre manuscrits que conformen el “Fons Verdú”. Posteriorment, el 1934, Higiní Anglès es trasllada a Verdú (província de Lleida), d'on extreu de l'arxiu parroquial la resta de manuscrits dit fons. El coneixement que d'aquest fons es tenia tant per part d'Anglès com de David Pujol, a la vegada que el trasllat de la documentació musical i la seua entrada a la Biblioteca de Catalunya, ens presenten avui dia diversos interrogants. Amb l'anàlisi de la informació existent es pretén aportar una mica de claror a les diferents qüestions sorgides en dit trasllat.

Paraules clau:

Fons musical, segle XVII. Verdú. Biblioteca de Catalunya. Problemàtica del trasllat.

Abstract:

1930 marked the arrival of the first of four manuscripts that make up the “Fons Verdú” to La Biblioteca de Catalunya. Later in 1934, Higiní Anglès relocated to Verdú (province of Lleida). Here he took from the Church files, the remaining manuscripts that form part of the “Fons Verdú”. The knowledge brought by Anglès and David Pujol, as well as the relocation document containing music and its consequent entrance into the Biblioteca de Catalunya. Today presents us with various questions through an analysis of existing information. They want to examine a number of questions which came about as a result of the mentioned relocation.

Key words:

Music documentation, 17th Century. Verdú. Biblioteca de Catalunya. Relocation problems.

* Aquest article està extret de la meua tesi doctoral en curs, treball que estic duent a terme sota la direcció del Dr. Antonio Ezquerro i la tutoria del professor Dr. Francesc Bonastre, amb la intenció de presentar-la a la Universitat Autònoma de Barcelona. [Vegeu: -SALISI I CLOS, Josep M.: *Les antífones marianes majors al M 1168 del “Fons Verdú” de la Biblioteca de Catalunya: aproximació al repertori litúrgic marià de finals del segle XVII a Catalunya*. Treball de recerca de DEA per la Universitat Autònoma de Barcelona, 2007.]

Resumen:

En el año 1930 se registra la entrada en la Biblioteca de Catalunya de los cuatro manuscritos que configuran el “Fons Verdú”. Posteriormente, en 1934, Higini Anglès se traslada a Verdú (provincia de Lérida), de donde extrae del archivo parroquial el resto de manuscritos que conforman dicho fondo. El conocimiento que se tenía del fondo por parte de Anglès y de David Pujol, a la vez que el traslado de la documentación musical y su entrada en la Biblioteca de Catalunya, nos presentan hoy día diversos interrogantes. Con el análisis de la información existente se pretende aportar una cierta luz a las distintas cuestiones surgidas a raíz de dicho traslado.

Palabras clave:

Fondo musical, siglo XVII. Verdú. Biblioteca de Catalunya. Problemática del traslado.

El “fons Verdú” de la Biblioteca de Catalunya ya el componen un gran nombre de manuscrits musicals que pertanyien a l'arxiu parroquial¹ d'aquesta vila de la comarca de l'Urgell, dites obres es troben arxivades i catalogades a la Biblioteca de Catalunya² amb les signatures: M 1168, M 1451-1 a 21, M 1637-I a VII i M 1638³.

Al registre d'aquest centre barceloní hi consta que el M 1168 és un lligall procedent d'una compra feta a Dolores Campanera per 150 pessetes i està registrat a l'agost de 1930⁴. Aquesta senyora, d'antuvi residia a Bellpuig i vers l'any 1928 es traslladà a Barcelona. A la ciutat comtal passà a regentar un

1 Sobre aquest l'arxiu parroquial de Verdú (en endavant, APV), amb caràcter general i no específicament musical, es pot consultar.: -FARRÉ TARGA, Miquel Àngel: *L'Arxiu Parroquial de Santa Maria de Verdú*. Tàrrrega, Arxiu Històric Comarcal, 2002. En aquest volum, l'autor ens aporta alguns comentaris d'interès pel nostre estudi: “Entre altres prerrogatives que han agraïat a la parròquia de Verdú estan, indiscutiblement, l'arsenal de documentació històrica cobdiciosament custodiada [?!] en el seu arxiu” (p.13). En un altre paràgraf, hi afegeix: “El fons documental de la parròquia de Verdú es nodreix bàsicament dels registres sacramentals, com també de d'altres sèries documentals, aquestes poden ser manuals, capítols matrimonials, testaments, inventaris. Amb tot, cal destacar que la primera acta de baptisme conservada en el nostre arxiu és de l'any 1417 [...] direm, a més, la continuïtat òptima de dades [és a dir, de sèries documentals] en el transcurs del temps. [...] [és un fet destacable que] el conjunt de documents es puguin custodiar en la mateixa església parroquial” (p.13). Com a dades complementàries, l'autor afegeix el següent: “El primer manual que es conserva és un fragment de l'any 1265. L'incendi de l'any 1295 va destruir la quasi totalitat de documentació produïda fins aleshores.[...] A partir de 1295 les seqüències cronològiques de la sèrie es presenten extraordinàriament complertes, malgrat l'estat fragmentari d'alguns manuals, i arriben fins ben entrat el segle XVIII. L'últim manual és de l'any 1732, quatre anys abans del Reial Decret de supressió de les notaries parroquials del 29 de novembre de 1736” (p.48). Obviament, després de la dècada de 1730, es continuà arxivant i documentant informació parroquial en altres tipus de llibres, com ara: *Col·lectes, de Sagristia, d'Òbits, de Confraries, de Rendes, de Comunitat*, etc. Molts d'aquests volums han ajudat, en el present cas, a la confecció del meu treball, aportant dades diverses sobre mestres de capella i organistes, músics, celebracions, etc.

2 En endavant, utilitzaré les sigles i abreviatures internacionalment acceptades del RISM (Répertoire International des Sources Musicales). Pel cas concret citat, Biblioteca de Catalunya = *E: Bbc*. [Per a les sigles d'arxius i biblioteques musicals del RISM, es pot veure: -RISM-Bibliothekssigel. *Gesamtverzeichnis*. (Bearbeitet von der Zentralredaktion in der Ländergruppen des RISM. Munic, G. Henle; Kassel-Basilea-Londres-Nova York, Bärenreiter, 1999. Tanmateix, es poden consultar les abreviatures del RISM, d'aplicació en l'àmbit hispànic, a: -GONZÁLEZ-VALLE, José Vicente; EZQUERRO, Antonio; IGLESIAS, Nieves; GOSÁLVEZ, Carlos José; i CRESPI, Joana: *RISM. Normas Internacionales para la Catalogación de Fuentes Musicales Históricas*. (Serie A/ II, *Manuscritos Musicales, 1600-1850*). Madrid, Arco/Libros, 1996.

3 Veure: -SALISI CLOS, Josep M.: “Les partitures de la capella de música de Santa Maria de Verdú. Segles XI-XVIII”, a *URTX, Revista Cultural de l'Urgell*, 11(1998), pp.70- 88.

4 Així consta al Llibre de Registres de la *E: Bbc*, M 3709, p.26. Referent a dita Dolores Campanera, en el Llibre de Registres no s'hi troba cap altra dada que l'al·ludeixi o li faci referència. Seguint el rastre de Dolores Campanera, he pogut trobar als llibres sacramentals de l'APV, un casament de l'any 1933 entre Josep Campanera, vidu de Belianes (població a 15 kms. de Verdú), i Ramona Guixà, natural de Verdú. La recerca em va conduir a esbrinar que Josep era germà de Dolores, gràcies a la informació facilitada pel nebot de la nostra protagonista, Francesc Campanera, actualment resident a Bellpuig (a 5 kms. de Belianes i 10 de Verdú). Francesc Campanera em va donar la referència del carrer la Palla, on encara es troba l'establiment dels hereus de Dolores. Actualment, el comerç d'antiguitats el regenta el seu nét, Josep M. Sesplagues i Chinchó.

establiment de compra i venda d'antiguitats situat al carrer de la Palla número 17⁵, la pista del qual encara es pot seguir⁶.

Tornant al volum en qüestió, i tenint present la data que apareix a la primera pàgina –1691–, la procedència de la font i les característiques de la mateixa (es tracta d'un volum considerablement gran, enquadernat en pergamí, contenint música en format de partitura i amb una portada manuscrita molt ornamentada –vistosa, fins i tot per al més llec–), bé podria pensar-se que el document hagués pogut sortir de la vila urgellenca de Verdú de manera poc lícita, ja fos, per negligència o “distracció” (llavors era relativament freqüent que els músics s'enduguessin els materials musicals dels arxius a les seves cases particulars per tal de estudiar-los, copiar-los, etc., de manera que, a vegades, finalment, restaven a les seves vivendes un cop haguessin mort, passant així com a propietat “privada”, de vegades per pur desconeixement –hi hagués malícia o no per entremig–, als seus hereus); una altra possibilitat seria la d'un senzill robatori (òbviament amb la intenció de la seva posterior venda); o bé, en tot cas –i com no

5 Dolores Campanera i Mata (*1893, Bràfim, Alt Camp; †1985, Barcelona) L'edifici del carrer de la Palla número 17 fou derruït en el bombardeig que caigué sobre Barcelona el 30 de gener de 1938. Posteriorment instal·là el seu negoci d'antiguitats al número 19 del mateix carrer. [Després de diverses recerques, vaig poder contactar amb la filla de Dolores Campanera, la senyora Pepita Chinchó i Campanera, a qui agraeixo les seves informacions sobre la seva mare]. Sembla ser que Dolores Campanera, mentre residia a la vila urgellenca de Bellpuig, comprà la biblioteca particular d'un sacerdot d'aquesta mateixa vila. Tal vegada es podria donar el cas que, entre els volums de la biblioteca particular d'aquest sacerdot, s'hi trobés el M 1168 (?), ja que a aquest manuscrit recull música eclesiàstica i gaudeix d'una apariència externa molt atractiva, fet que podria haver atret a qualsevol sacerdot interessat.

6 La filla de Dolores Campanera encara conserva dotze llibres de temàtica religiosa que anteriorment pertanyien a la biblioteca del esmentat sacerdot de Bellpuig. Aquests són: -S. AMARINO, Francisco: *Sacerdotale sive Sacerdotum Thesaurus*. Venecia, apud Franciscum Zilettum, 1583. -C. CONCEPCIÓN, Carlos de la: *Oración panegírica y evangélica en aplauso del Ángel entre los Doctores, y Doctor entre los Angeles Santo Tomás de Aquino*. Barcelona, Imprenta de Vicente Surià, 1689. - *Llibre de las rendas de la Confraria de Santa maria la major de la parroquial Iglesia de Cervera essent Capitanes en lo any 1731* [manuscrit]. -FLOREZ ENRIQUE: *Clave Historial con que se abre la puerta a la historia eclesiástica y política*. Madrid, Imprenta de Antonio de Sancha, 1758. - *Tomo primero de las Leyes de Recopilación*. Madrid, Imprenta de Pedro Marín, 1775. - *La Santa Biblia*. (Traducida al español de la Vulgata Latina). Barcelona, Imprenta de Pablo Riera, 6 vols., 1852-1854 [Tomo Primero (Antiguo Testamento), 1852; Tomo Segundo (AT), 1852; Tomo Tercero (AT), 1853; Tomo Cuarto (AT), 1853; Tomo Primero (Nuevo Testamento), 1853; Tomo Segundo (NT), 1854]. -DU-CLOT [abate]: *Vindicias de la Santa Biblia contra los tiros de la incredulidad* Barcelona, Imprenta de Pablo Riera, 1854. Dins d'un d'aquests llibres s'hi troba un fragment de paper –el qual, se'ns dona la senyora Pepita Chinchó i Campanera, sempre va estar a dins del llibre–, on apareix el nom de *Pablo Vila P^{ob}*, citant-se, a la vegada, en dit paper, la població de Bellpuig. Aquest paper es correspon a una tira o solapa que servia per embolcallar una publicació periòdica, concretament, la revista *El amante de la infancia*, editada a Estella (Navarra) a partir de 1867. A més, en dita solapa hi ha un segell de correus que diu “Cinco Mil^{rs}. de Escudo”, que vaig poder identificar com corresponent a una edició postal feta en 1872, durant el curt regnat d'Amadeu de Savoia (1870-1873). A més a més, la solapa inclou estampat un segell entintat de cautxú, en el qual es pot llegir “Estella / Navarra / 22 / Feb / [?]”. Per totes aquestes informacions, podríem pensar que es tractés potser, de mossèn Pau Vila (*Bellpuig, 24-09-1815; †?). Però, de fet, tant a l'Arxiu Diocesà de Solsona com a l'APV no he trobat cap informació que relacioni Pau Vila amb l'església verdunina. En tot cas, com a hipòtesi a propòsit de qui hagués pogut extreure el manuscrit M 1168 de Verdú fins arribar a Bellpuig (a on el trobaria més tard la Sra. Campanera), podem apuntar, per la coincidència de dades i els seus càrrecs eclesiàstics i musicals a Verdú, que es tractés de Francesc Boixet i Balaguer (*Bellpuig, Urgell, 24-06-1830; †?). Les úniques dades que he trobat d'aquest últim corresponen al 1853 (Arxiu Diocesà de Solsona: Expediente de Órdenes, L.342); dita documentació correspon a l'adjudicació de les quatre ordres menors que se li féu a partir de la seva sol·licitud, ja que en aquell any ja era organista a Verdú. D'ell, encara es conserven uns goigs al *Beato Pedro Claver* per a cor a 3 veus i orquestra (la lletra dels quals està editada en format de goigs el 1852). El 1864, Boixet era organista a Bellpuig i el 1867 ja s'havia establert a Montpellier (França). Consta també com a organista de Castellnou de Seana (1889) i, més tard, com a organista una altra vegada a Bellpuig (sense que hagi pogut confirmar aquesta última dada, oferta pel J. Mujal). [Vegeu: -SALDONI, Baltasar: *Diccionario biográfico-bibliográfico de efemérides de músicos españoles*. Madrid, A. Pérez Dubrull, 1880, vol. III, p.35; 1881, vol. IV, p.39. -MUJAL ELIAS, Juan: *Lérida. Historia de la Música*. Lérida, Dilagro, 1975, p.125. -GALITÓ I PUBILL, Miquel: “Aportació i estudi de la Parròquia i poble de Castellnou de Seana”, a *Recerques Lleidatanes- I*, (1978), pp.39 i 41. -CORTÈS, Francesc: a *Història de la Música Catalana, Valenciana i Balear*. Barcelona, Edicions 62, 2000, vol. III, p. 239].

seria d'estranyar, ja que aquest tipus de situacions es produïen, malauradament, amb certa freqüència en l'època que es tracta—, a manera de venda per part de la comunitat parroquial, que, en aquells temps de penúria econòmica, tal vegada, s'hagués pogut veure necessitada de diners amb què atendre altres qüestions llavors més urgents (?); o, fins i tot, en el millor dels casos, podria pensar-se que el manuscrit hagués estat “prestat” a algun sacerdot relacionat amb l'església verdunina, o bé que, aquest mateix sacerdot l'hagués extret de Verdú amb la intenció d'estudiar-lo o bé, conservar-lo personalment (?).

Figura 1. Detall d'una part de l'arxiu parroquial de Verdú

Fos com fos (sóc ben conscient que el que acabo de exposar son només hipòtesis), el fet és que la font —el manuscrit M 1168— entra el 1930 a la biblioteca *per adquisició*, la qual cosa denota que, molt possiblement, el propi mossèn Higiní Anglès (llavors director de la secció de música de la biblioteca), o algun altre col·laborador o conegut seu, hagués tingut notícia de l'existència de dit llibre a mans de la venedora d'antiguitats, Dolors Campanera. No es coneix cap relació —i fins i tot, és possible que mai hi hagués estat (?)— entre l'esmentada antiquària, Sra. Campanera, i l'església verdunina. No obstant, és molt probable que, tractant-se d'una persona relacionada amb la compra i venda d'objectes antics (la seva botiga esta va situada a la tradicional zona dels antiquaris del casc antic barceloní, prop de la catedral), el llibre hagués arribat a les seves mans fruit de qualsevol transacció comercial, doncs era relativament freqüent a l'època desplaçar-se dels pobles a la capital amb la intenció de “buscar comprador” (?).

Figura 2. Dolores Campanera i Mata

Si s’acceptés la hipòtesi anterior, a més, podria aventurar-se que, els responsables de la secció musical de la biblioteca –és a dir, Anglès– (coneixedors de l’existència a la vila de Verdú de fonts històriques de possible gran interès, i que, com veiem a succeir el 1930, esta ven “sortint” de l’arxiu parroquial), estarien desitjosos, tant Anglès com, potser, el Sr. Rubió (amb el qui conta veia el propi Anglès per aquesta gestió)⁷, de visitar l’arxiu eclesiàstic de la vila, per tal d’assabentar-se del seu estat i, en cas de trobar-se amb uns materials d’interès, “vetllar” per la seva bona conservació i se guretats (molt possiblement per tant, pensant en traslladar els documents cap a la principal biblioteca pública de música de Catalunya).

⁷ Deu tractar-se de Jordi Rubió i Balaguer (*Barcelona, 1887; *ibid.*, 1982), professor, bibliotecari, investigador, i director de la Biblioteca de Catalunya des de la seva fundació, el 1914. És a dir, que Rubió era el cap de tota la biblioteca, mentre que Anglès dirigia la seva secció de música. [Per més informació, veure: -BOHIGAS I BALAGUER, Pere: “Rubió i Balaguer, Jordi”, en *Gran Enciclopèdia Catalana*. 2a edició, Barcelona, Enciclopèdia Catalana, 1988, v. ol. 20, p.56]. (Per al que a nosaltres ens interessa, val a dir que enlloc apareix que Rubió fos el director del Museu de la Generalitat, tal com ho afirma mossèn Cases –el sacerdot verduní que va atendre a Anglès en la seva visita a Verdú– en el seu escrit, text que queda contingut en el següent quadre). Rubió va esdevenir un prohom català de la seva època: el 1915 va organitzar la xarxa de Biblioteques Populares; va traslladar –salvant així el tresor bibliogràfic– el fons de la Biblioteca del Palau de la Generalitat a l’antic Hospital de la Santa Creu durant de la Guerra Civil i va dirigir el servei de biblioteques del front. El 1925 obtingué la càtedra de literatura catalana dels Estudis Universitaris Catalans; el 1930 fou nomenat director de l’Escola de Bibliotecàries; Premi d’Honor de les Lletres Catalanes (1969); professor a la Universitat Autònoma de Barcelona; Medalla d’Or de la Generalitat de Catalunya (1980); membre fundador de l’Associació d’Escriptors en Llengua Catalana; etc.

El cas és que, mentrestant, el jo ve organista de Verdú, mossèn Josep Cases⁸, havia escrit al seu antic mestre de música al seminari de Solsona, mossèn Ricard Penina, llavors director de l'oratori dels Lluïsos del barri barceloní de Gràcia. A la seva carta, Cases, amb un gest de enaltir els valors històrics i musicals de l'església al seu càrrec, donava al seu mestre un llistat de les obres musicals conservades al arxiu verduní. Al cap d'un temps, Penina li va respondre que ell no es dedicava a aquest tipus de música, recomanant-li contactar amb mossèn Higiní Anglès. Desconeixem si mentrestant hi hauria hagut algun tipus de contacte entre Penina i Anglès. El cert és que Cases va escriure a mossèn Anglès, qui va contestar-li que visitaria Verdú amb el director del Museu de la Generalitat, Sr. Rubió¹⁰. Sens dubte que en dita visita podrien haver estat determinants la condició sacerdotal d'Anglès i el seu càrrec de conservador en cap de la biblioteca, així com també els seus més que possibles contactes amb les més altes jerarquies de la cúria catalana.

Una certa controvèrsia respecte a les dates d'entrada a la *E: Bbc* ens les aporta la citada carta de mossèn Cases, on esmenta que el permís per la donació d'un gran nombre d'obres musicals de l'APV a mossèn Higiní Anglès, fou donat per part del màxim representant de la prelatura de Solsona, el bisbe Dr. Valentí Comelles i Santamaria a principis de 1934, mentre aquest passava uns dies de lleure a Verdú (fet aquest que succeïa sovint, degut a l'apreci que el bisbe sentia per la vila, ja que anteriorment, n'havia estat vicari) donant-li el consentiment per a endur-se de l'arxiu parroquial tota la documentació musical que cregués important¹¹.

8 Josep Cases i Gener (*Verdú, Urgell, 1896; †*Ibid.*, 1969) Va ser ordenat sacerdot el 3 de maig de 1923 pel bisbe de Solsona Dr. Valentí Comellas. En sortir del seminari va ser destinat a Figols Vell (Berguedà) i l'any següent (1924) retornà a Verdú com a capellà custodi de la Casa-Santuari de Sant Pere Claver. Fins el 1936 ocupà el càrrec d'organista i mestre de capella a l'església parroquial de Verdú. (Dades facilitades per l'historiador verduní Ramon Boleda i Cases).

9 Ricard Penina i Ruiz (*Berga, 1890; †Barcelona, 1952). Entre el 1899 i el 1911 estudià al seminari de Solsona on es va inclinar especialment cap a l'estudi del cant gregorià i la música religiosa popular (sobretot, els goigs marians). El 1911 és nomenat catedràtic de llatí i mestre de música del seminari. El 1919 fundà i dirigí l'Orfeó Nova Solsona, direcció que deixà l'any següent. El 1923 ocupà per molt poc espai de temps la plaça d'organista de l'església de Tàrraga. Deixà aquesta plaça per anar com a catedràtic i professor de música al seminari de Solsona, càrrec que ocuparia fins el 1929, any en que entrà com a organista a la barcelonina església de Sant Felip Neri de Gràcia. El 1930 compartí amb Gregori Sunyol i el pare escolapi Miquel Altisent la direcció de la magna concentració infantil a Barcelona. El 1939 se li confià la direcció espiritual dels Lluïsos de Gràcia. El 1949 renuncià al càrrec que li oferiren com a director espiritual del seminari de Solsona i acceptà el mateix càrrec al seminari de Barcelona. [Veure: -MESTRES QUADRENY, Josep M.: "Penina, Ricard", a *Gran Enciclopèdia de la Música*. Barcelona, Enciclopèdia Catalana, vol. 6, 2002. -FORNER I ESCOBET, Climent: *Diccionari d'història eclesiàstica de Catalunya*. Barcelona, Ed. Claret i Generalitat de Catalunya, 1998, vol. III, pp.55-56]. A Tàrraga, ciutat a 5 kms. de Verdú, Penina va exercir d'organista entre els mesos de setembre i desembre de 1923. D'aquest fet no n'he trobat constància directa, però en canvi, si consta la sortida del seu antecessor i l'arribada del seu predecessor. [Veure: -*Crònica Targarina*, 55 (1922), p. 16; i 65 (1922), p. 18. -Veure també: -NOVELL I BALAGUERÓ, Joan: *La Parròquia i la vida religiosa a Tàrraga. Segle XX. Volum I (1900-1939)*. Tàrraga, Parròquia de Tàrraga, 2003, pp.266-267]. A la revista *Crònica Targarina* apareix la visita que féu mossèn Penina a la ciutat, on consta com a ex-organista de la parròquia targarina. [Veure: -*Crònica Targarina*, 101 (1923), p. s/n].

10 En aquest sentit, vegeu: -BOLEDA, Ramon. "Documents musicals procedents de Verdú a la Biblioteca Central de Barcelona", a *Nova Tàrraga*, núm. 1716 (1988). Boleda fa la descripció d'un manuscrit de mossèn Josep Cases, i on explica com l'arxiu musical de Verdú va fer cap al que és avui la *E: Bbc*. A la vegada, Boleda hi inclou un llistat que dit mossèn va confeccionar, tot i així hi ha alguna obra i algun autor que no coincideix amb l'actual Fons Verdú. Boleda publica íntegrament l'escrit de mossèn Cases, vegeu el quadre adherit.

11 Valentí Comellas i Santamaria (*Casserres, Berguedà, 1861; †Solsona, 1945). Havia estat vicari a Verdú. Fou canonge de la catedral de Solsona (1912). El 1920 ocupà el càrrec de Bisbe d'Amata i administrador apostòlic de Solsona. El 1933 aconseguí la restauració del bisbat de Solsona mitjançant butlla del papa Pius XI (el bisbat havia estat suprimit i unit al de Vic pel Concordat de 1851); i exercí com a bisbe solsoní fins el 1942. -Veure: -BARTRINA, Enric: *Diccionari d'història eclesiàstica de Catalunya*. Barcelona, Ed. Claret i Generalitat de Catalunya, 1998, vol. I, p. 582. -*Ibid.* vol. III, 2001, p.470. -GARCIA VILLOSLADA, Ricardo, dir.:

Relació d'obres de l'Arxiu Parroquial de Verdú feta per mossèn Josep Cases

“A fi de fer conèixer els valors de la nostra vila de Verdú que guardava a l'Arxiu Parroquial, vaig comunicar al meu mestre de música en el Seminari de Solsona, llavors Director dels Lluïsos de Sant Felip Neri de Gràcia, Mn. Ricard Penina, un índex de peces i autors que allí es guardaven. Després d'un temps, em contestà dient-me que hi havia coses molt bones, boniques i citant-me que hi havia una missa on es feien sentir totes les melodies del toc de campanes de la Catedral de Barcelona, però que ell no s'hi dedicava, i per això hi havia un gran tècnic musicògraf, Mn. Higiní Anglès, al qual em dirigí. Després d'un temps em contestà Mn. Higiní que vindria a Verdú amb el Sr. Rubió, Director del Museu de la Generalitat. // En aquell entremig, a principis de l'any 1933 va venir a visitar Verdú, acompanyat dels seus cosins de Tàrraga, el P. David Pujol, o.s.b., director de l'Escolania de Montserrat, i vaig tenir interès a ensenyar-li aquell gran munt de solfes, i al cap de poc ja va venir i s'emportà totes les peces que hi havia d'autors Benedictins, per a copiar-les, i al cap de poc temps, religiosament me les envià des del Santuari del Miracle. // El 17 de gener de 1934 se'm presentaren Mn. Higiní Anglès i Mn. Batlle i un altre sacerdot, i dient-los que el Sr. Bisbe de Solsona, Dr. Comelles, passava uns dies a Verdú, li varen anar a exposar l'objecte de la seva vinguda i reberen totes les facilitats per part del Sr. Bisbe. // Els acompanyo a la Rectoria i els ensenyo els pergamins de solfa il·luminada amb colors de dos, tres, quatre i cinc ratlles gregorianes: aquest últim era un pergami partitura o part d'un Credo de l'Escola d'Avinyó; a més, un llibre de mig foli que semblava àrab amb lletres il·luminades a quatre colors, i tapes de cuir en relleu, amb filigranes del mateix estil àrab. Després passàrem al prestatge de les solfes, de paper i de papirus, i després de mirar les peces de les solfes que allí hi havia, marxaren a dinar i fins a la tarda. I a la tarda, quan hi vaig anar, tot el que els vaig ensenyar s'ho varen endur per portar-ho a Barcelona. Tots aquells papers estan inventariats amb l'escrit de “Estos papers són de la Comt. de Verdú ... 1.763”. (Sort que vaig fer llista de les peces i autors, que a continuació exposo):

“INDEX DE LES PECES I AUTORS DE MUSICA QUE HI HAVIA A L'ARXIU PARROQUIAL DE VERDÚ.”: -Mestre Joan Hidalgo, organista de S:M: Villancico (Xacona) al SSMO. 4 v eus. -Mestre Jaume Doz, “Villancico al Ssmo Sancto”. -Mestre Galans, “Villancico al Ssmo Sacto”. A 4 veus. -Mestre Teodor Ortells, “Villancico al Ssmo Sacto”. a 8 v eus. -Mestre Gracian Baban, “Villancicos al Ssmo Sacto”. a 2 v eus. -Mestre Francesc Moles, “Villancicos al Ssmo Sacto”. a 2 v eus. -Mestre M. Valls, dos Villancicos al Ssmo Sacto. -Mestre Casseda, Villancico al Ssmo Sacto, a 4 veus. -Mestre Casseda, Villancico al Ssmo Sacto. de Nadal. -Mestre Corita, dues peces i alguna més. -Mestre Sebastià Bosquet, P Chor de Nadal i Salve Regina a 9 veus 1677. -Mestre

Historia de la Iglesia en España. Madrid, Ed. Católica, 1979, vol. v, p.388. -LLORENS, Antoni: “Comellas i Santamaria, Valentí”, a *Gran Enciclopèdia Catalana. Ob. cit.*, vol. 5, p.382. -I D.: *Diccionario de Historia Eclesiástica de España*. Madrid, Instituto Enrique Florez, CSIC, 1975, vol. IV, p.2504.

Joan Barter, mestre de música de Lleida i Barcelona 1682 (molt material). -Mestre Fra Josep Ràdua, missa Nova a 4 i 8 veus. O.S.B. -Mestre Josep Farrer (Villancico B.M. Assumpta, cantat a Verdú i a Guissona, 1683). -Mestre Josep Boldú, Rosari a 8 v eus. A. Xavier a 8 v eus i un Psalm. -Mestre Gabriel Serres, Introit de Màrtir a 8 v eus (1679) i altre a 6 v eus, contrapunt. -Mestre F. Josep Martí, Antif. B.M.V. a 6 v eus (1695). -Mestre Francesc Torres, missa a 6 veus (1680) de Lleida. -Mestre Francesc Moles, Villancico al Ssmo Sacto, a 2 v eus. -Mestre Antoni Font, M. de Capella de Tàrrega. Miserere en Romanç, 1680. -Mestre Antoni Font, M. de Capella de Tàrrega. Salve Regina a 6 veus. -Mestre Fra Josep Martí, Alma Redemptoris a 6 veus 1695. -Mestre Antoni Font, M. de Capella de Tàrrega, Alma Redemptoris a 9 veus en 3 chors (BO). -Mestre Fra Gabriel Serres, Introit a 6 v eus i contrapunt, 1679. -Mestre Fra. Joan Marquès, Completes a 9 veus. -Mestre D. Marquès de Cabrega. -Mestre Sebastià Duran. Org. De S.M., 1699. -Mestre Lluís Torres, Prev. Missa a 9 veus. 1682. -Mestre Murillo, villancico Nadal. -Mestre Vicenç Artal, villancico Nadal. 1683. -Mestre Ludo vic Molins, Prev., missa a 9 v eus, 1670. -Mestre P atiño, villancicos. -Mestre Fra. Joan Cerarols, O.S.B. moltes peces i lletanies al SSIM (algunes peces d'aquest mestre estan di vulgades pel P. David Pujol i a vui gravades a gran orgue i chor). -Mestre Capitan, missa a 5 veus. -Mestre Gabriel Organy, missa a 5 v eus. -Mestre Rafael Simon, missa a 5 v eus. -Mestre Dotart, missa a 9 v eus. -Mestre Falip Olivelles, missa a 9 veus. -Mestre Busquets, Ant. Magnificat. -Mestre Francesc Salvat, Nadala a 4 veus i altra Nadala. -Mestre Pujol de Seu d'Ugell, Salm Lauda Jerusalem Domine (fuga) a 6 v eus. -Mestre Galle go, Introit B.M.V. a 5 v eus i contrapunt. -Mestre Joan Prim, 1655: Antifones, Psalms, Goigs, Nadales, Lletanies, etc. de Verdú. -Mestre Magí Noet, Regina caeli a 6 v eus. Invitatori Nadal de Verdú. -Mestre Josep Se garra, Lletanies a la Verge, 1666 de Verdú. -Francesc Soler, salve Regina a 5 veus. -Mestre Duran, villancico. // A més moltes peces d'autor anònim, algunes de molt bones. Uns Goigs a la Verge de la Bovera, a 4 veus, i 3 Goigs a sant Flavià a 6, a 8 i a 9 veus". (A la vegada, dins del M 3709 de l'E:BBC s'hi troba un full solt mecanografiat on hi ha escrit un llistat d'autors i obres, especificant-ne que són de l'APV. En aquest llistat hi apareixen la gran majoria de les obres que acabo d'esmentar, a més d'una correcció i algun afegit amb lletra del mateix mossèn Josep Cases). Tanmateix, en dit llistat hi ha quatre obres que a la relació publicada per Boleda no hi apareix en, aquestes són: un Himne de Passió a 4 i altre a 6, de Josep Raduà; un *villancico* a 2 v eus de Lluís Vicens Gargallo; i un *villancico* de Nadal (en català), anònim".

Figura 3. Fotografia realitzada el 7 de juliol de 1927 a la casa d'exercicis espirituals de Mas d'en Colom, prop de Tàrraga. Assegut, davant a la dreta, el Bisbe de Solsona, Valentí Comellas. Assegut a terra, el primer de l'esquerra, mossèn Josep Cases

Per tant, i segons el que es desprèn d'aquesta manifestació, es pot deduir que els lligalls M 1451 i el M 1637 v aren ser trets directament de l'arxiu de Verdú l'any 1934 cap a la lla vors Biblioteca Central de Barcelona, com així es desprèn també de l'escrit de mossèn Cases (v egeu quadre) on ens diu que el 17 de gener de 1934 es presentaren a l'arxiu v erduní mossèn Higiní Anglès, mossèn Antoni Batlle i un altre sacerdot, amb permís del bisbe solsoní, i, després d'examinar els fragments musicals en per gamí, varen passar “al prestatge de les solfes, de paper i de papyrus, i després de mirar les peces de les solfes que allí hi havia, marxaren a dinar i fins a la tarda”, explicant que ja a la esmentada tarda, els documents que havien vist ja no hi eren perquè se'ls van endur “per portar-ho a Barcelona”.

Ara bé, els “fets” ens demostren diverses coses que, almenys, poden qüestionar i, fins i tot, contradir les afirmacions anteriors: en primer lloc, a vui encara es conserv en a l'arxiu v erduní alguns pergamins amb notació musical que, potser, els visitants de Barcelona no van veure (?); i en segon lloc, si –com diu Cases– els documents v an marxar de Verdú cap a Barcelona el 1934, no sabem on es van quedar durant cinc anys (?). El cert és que, com es pot comprovar, la data no concorda amb la d'entrada del lligall M 1637 al Llibre de Registres de Biblioteca de Catalunya, el 20 de no vembre de 1939; justament, aquesta última data és la mateixa que la d'entrada del lligall M 1638.

Figura 4. Monsenyor Higini Anglès

Figura 5. Mossèn Antoni Batlle

Per tal d'explicar aquestes contradiccions podríem aventurar algunes hipòtesis: resulta curiós que, –tal com diu mossèn Cases–, si va sortir l'any 1934 “tot allò” que va ensenyar a Anglès, a mossèn Antoni Batlle i a un tercer sacerdot de qui en desconeixem la identitat, només arribés a la llibreria “Biblioteca Central” de Barcelona un recull, precisament, el que contenia els materials més antics —el M 1451—. Per altra banda, els que no varen entrar (M 1637 i M 1638), són els més considerables pel que fa al seu volum, físicament parlant, cosa que, degut a que no es registra la seva entrada fins el 1939 a dita biblioteca, despista en gran mesura. Per altra banda, hem de ser conscients que Cases sembla parlar sense massa certeses, molt probablement mogut per una lògica i raonable reacció de impotència davant una actuació –la sortida dels documents del arxiu– promoguda i facilitada per els seus superiors i, precisament a instància seva.

S'ha de tenir en compte que mossèn Cases era, en últim terme, com a sacerdot organista i mestre de la capella verdunina, el responsable que aquest material hagués anat a Barcelona...; però, per altra banda, ell pretenia segurament justament el contrari: gelós de la riquesa del “seu” arxiu, va advertir al seu mestre –innocentment i amb la millor de les intencions– del patrimoni allí conservat, amb la qual cosa va posar sobre la pista a altres interessats –òbviament no verdunins–, els quals segurament no tindrien els mateixos miraments que Cases a l'hora de decidir si els materials haurien de sortir de Verdú o no. Molt probablement, el que Cases hauria pogut voler era que algun expert examinés i valorés els documents (doncs es tractava d'un tema, encara que ell sabia de música, que no era de la seva estricta especialitat –documentació històrica–), potser amb la intenció després de difondre la seva importància d'alguna manera (tal vegada en forma d'alguna edició, o interpretació d'alguna d'aquelles obres

musicals, etc., encara que tot sota la seua atenta supervisió). En canvi, el que es va trobar sense voler fou que arribaren altres sacerdots de fora de la seua localitat i d'alguna forma "espoliaren" els materials "al seu càrrec", dels quals ningú fins llavors s'havia adonat, amb el conseqüent perjudici moral al seu orgull, donat que ell mateix havia preparat ja un primer inventari dels materials (i en aquest sentit, cal no perdre de vista que Anglès, a qui sembla que ell no coneixia, o fins i tot el pare Pujol de Montserrat –que segons Cases havia estat allí poc temps abans–, eren persones molt ben connectades amb l'àmbit de la publicació, i que, per tant, potser li podrien haver obert al mateix Cases les portes en aquest sentit, per tal de publicar el seu inventari o editar-ne algunes partitures... ???).

Ens trobem llavors davant d'un humil i laboriós sacerdot local, "un capellà de poble" podríem dir, i un referent musical de la vila –almenys per a la seua població–, situat davant d'uns "col·legues" sacerdots, encara que, grans especialistes en els seus àmbits professionals i amb excel·lents connexions tant amb la cúria com amb la societat civil catalana i fins i tot espanyola. Òbviament, la situació d'indefensió de mossèn Cases va produir-se de manera ràpida i expedita: no tan sols obrí les portes a investigadors de fora que s'endugueren del seu poble els seus –majors o menors– tresors, sinó que, a més, va haver de donar-los-hi accés, el fruit del seu treball (el seu inventari i tota mena d'informacions) i la seua bona disposició, a la qual, sens dubte estava sotmès per l'obediència de gaudir al seu bisbe. D'altra banda, dona la sensació que ni tan sols tingué temps de reaccionar ja que, quan volgué adonar-se'n, els documents ja havien desaparegut.

Figura 6. Mossèn Josep Cases i l'escolania de la Casa-Santuari de Sant Pere Claver, any 1934

En tot aquest procés degueren confluïr sens dubte diversos fets, que jugaren en contra seva ja que el bisbe Valentí Comellas es trobava aquells dies de vacances a Verdú: 1) aquest, segurament coneixia les personalitats de la vida religiosa i cultural catalana com Anglès i/o tal vegada els seus acompanyants; 2) coneixia l'arxiu i la seva importància, ja que havia estat anteriorment com a vicari a Verdú; 3) coneixedor de la situació del patrimoni sota la seva jurisdicció i dels minvats mitjans per a la seva custòdia, alertat que els documents començaven a ser coneguts a l'exterior de la vila, és comprensible que donés "carta blanca" a experts com Anglès i que es deixés assessorar totalment pel que fa a la matèria, donat que, davant d'això, tan sols compta amb un humil sacerdot local, que no arriba a la dimensió de les fonts de què s'estava tractant. Per tant, doncs, davant la necessitat de prendre una decisió al respecte, i de la "providencial" arribada dels conservadors de la principal i més prestigiosa biblioteca catalana, lògicament el bisbe va donar el seu permís i totes les facilitats que estaven en les seves mans, incloses les que hi pogués aportar el mateix Cases, qui, a posteriori, i així sembla que es deuria entendre, únicament manifesta una certa reacció de queixa, com a autodefensa (no ha pogut evitar l'"espoli" –encara que, en el fons, tot hagués estat ocasionat per la seva pròpia iniciativa–).

En definitiva, el que no queda clar és per què uns documents van entrar a la *E: Bbc* el 1934 –el lligall M 1451– i, en canvi, d'altres –els lligalls M 1637 i 1638– no ho farien fins el 1939:

1) S'haurien quedat –els M 1637 i 1638– a Verdú des de 1934, passant a *E: Bbc* el 1939 –per raons que desconeixem–, com consta al Llibre de Registres? I en tal cas, si com diu Cases no van estar més a l'arxiu, on van quedar mentrestant? En un altre lloc a la mateixa vila de Verdú?¹² Al bisbat de Solsona? A Barcelona, en algun indret que desconeixem? I, fos com fos, si tal hipòtesi fos certa, qui els va portar després a la biblioteca? ...

2) Els M 1637 i 1638, haurien passat a *E: Bbc* també el 1934, encara que, per raons que desconeixem¹³, no es registraren al llibre corresponent fins al 1939?

3) Els M 1637 i 1638 –arribats a *E: Bbc* el 1939– haurien passat a Barcelona cap al final de la guerra i es quedaren en algun lloc desconegut durant cinc anys i mig fora de la Biblioteca de Catalunya?

Haguessin pogut anar a parar al santuari del Miracle o al monestir de Montserrat tenint en compte l'interès que no gaire temps endarrere hi va demostrar el pare David Pujol? Podien haver anat a parar al mateix bisbat –a la seu episcopal– o al seminari de Solsona, degut al possible i incipient interès per part del bisbe?, o tal vegada al domicili particular d'algun dels tres sacerdots que visitaren Verdú?

4) Què va passar el 1939? Per què no es va produir el pas dels dos últims manuscrits a la Biblioteca Central de Catalunya en iniciar-se la Guerra Civil –1936–, o al cap de poc temps? Es van quedar a

¹² És conegut que el bisbe, quan visita Verdú no residia a la Rectoria, sinó que ho feia en una residència particular: a "Cal Torner".

¹³ El cert és que no sabem per què s'hi registren uns documents i altres no, però resulta curiós constatar que el lligall M 1637 (que recull documents de música "en papers") i el lligall M 1638 (un llibre amb música litúrgica) consisteixen en materials del segle XVII i XVIII. En canvi, M 1451, que sí que va ser registrat en 1934, recull música gregoriana i/o medieval, temàtica que aportava un interès específic pels treballs llavors en curs per part del conservador i responsable de la secció de música de la biblioteca, mossèn Higiní Anglès. ... Per altra banda, cal tenir en compte els esdeveniments bèl·lics ocorreguts entre 1936 i 1939 que pogueren condicionar les actuacions concretes de la biblioteca en aquest sentit (registrar o no –i determinar quan era el moment més adequat per fer-ho– el patrimoni al seu càrrec; és a dir, pel nostre interès, les entrades i sortides).

alguna casa particular de confiança —simplement dipositats o, fins i tot, amagats— d’algun dels tres visitadors com a mesura de seguretat fins que s’aclarís el resultat de la guerra? Hi tindria alguna cosa a veure el llavors director dels Lluïsos de Sant Felip Neri de Gràcia, mossèn Ricard Penina? Cal destacar que Penina havia exercit com a organista a l’església parroquial de Tàrraga, i aquesta ciutat dista tan sols cinc kilòmetres de Verdú. Havia estat Penina a l’arxiu parroquial de Verdú abans de tenir com a alumne al seminari de Solsona a mossèn Cases?

5) Sembla evident que el llistat que ofereix mossèn Cases en el seu escrit hagués estat elaborat amb anterioritat. Molt possiblement, quan ell mateix va comunicar-li a mossèn Penina la composició del fons; o fins i tot —encara que menys probablement—, quan va deixar els manuscrits al pare David Pujol...

6) És possible que aquest índex de mossèn Cases, en el fons, ens porti més confusió que clarividència a l’hora de discernir sobre quan i com van arribar els manuscrits a la biblioteca... En aquest mateix sentit, cal destacar —i és un fet important— que, en dit llistat, hi apareixen en diverses obres i algun autor que no es troben al Fons Verdú de la *E: Bbc* (?). Aquest és un fet rellevant, que evidencia, un cop més, la foscor que en volta el trasllat del Fons Verdú, el qual, possiblement, mai es pugui desxifrar (antiquaris, anotacions minses i fins i tot una mica vagues al llibre de registre, un temps de guerra...)¹⁴.

7) On han anat a parar aquests manuscrits que cita mossèn Cases i que no es troben ni a Verdú ni a la *E: Bbc*? En quina part del camí s’han quedat? Van sortir de Verdú amb Higini Anglès o ja eren fora de la vila abans de la seva visita?

8) Hi podria haver una certa coneixença entre Penina i Anglès?... Entre Penina i Batlle gairebé no hi ha cap mena de dubte que eren coneixuts i, fins i tot, possiblement haguessin pogut intercanviar informació sobre Verdú... En aquest sentit, cal destacar que tots dos exercien les seves tasques ministerials i musicals a les esglésies del barceloní barri de Gràcia...

8) Es podria donar el cas, que Anglès també sabés de l’existència del material musical verduní per part de Penina i/o Batlle... I per part de Pujol? Possiblement hi podria haver una certa relació informativa entre Anglès i Pujol, autor de la col·lecció *Mestres de l’Escolania de Montserrat*¹⁵...

Precisament, el primer i l’únic que va publicar música procedent d’aquest fons, i un bon coneixedor del material verduní i de la seva importància, va ser el pare David Pujol, monjo benedictí de l’abadia de Montserrat, a més d’investigador i col·lector de l’obra del mestre de l’època barroca, també montserratí, fra Joan Cererols. El pare Pujol, mentre estava com a superior del santuari benedictí de Santa Maria del Miracle —filial de Montserrat—, hauria transcrit el material del compositor montserratí

14 Sembla ser que totes les obres presentades per mossèn Cases pertanyen al M 1637 de la *E: Bbc*. Les peces citades per Cases i que no es troben al citat manuscrit són (segons el propi document): “-Mestre M. Valls, dos villancicos al Ssmo Sacto. -Mestre Corita, de les dues peces i alguna més, només n’hi ha una. Mestre Josep Boldú, Rosari a 8 veus. -Fra Joan Marqués, Completes a 9 veus. -Mestre Patiño, villancicos. -Mestre Busquets, Magníficat -Mestre Francesc Salvat, altra nadala. -Mestre Pujol de la Seu d’Urgell, fuga a 6 veus. -Mestre Josep Segarra, Lletanies a la Verge, 1666 de Verdú [Aquesta obra sembla poc probable que fos de mossèn Josep Segarra, ja que aquest nasqué el 1655; per tant, en el moment de compondre aquesta deuria tenir uns onze anys]. -Francesc Soler, Salve Regina a 5 veus”.

15 D’aquí en endavant: MEM.

que es conservava a l'APV. Les obres de Cererols (tal com queda ben reflectit en el quadre) les hi hauria proporcionades mossèn Josep Cases.

Figura 7. El pare David Pujol amb l'escolania i el cor de monjos de Montserrat, l'any 1935.

En aquest context, convé no perdre el fil de la possible relació existent entre l'APV i el pare montserratí dom David Pujol. Mossèn Josep Cases diu en el seu escrit que, a primers de 1933, Pujol passà uns dies a casa dels seus cosins de Tàrraga, i entretant visità la vila de Verdú¹⁶. Molt probablement, Cases es deuria veure esperonat per la visita del monjo montserratí –i tal com ell mateix diu–, v a tenir molt interès en mostrar-li les obres musicals de l'arxiu verduní. Com a resultat, Pujol s'endugué les obres dels autors benedictins que es conservaven a l'APV per a copiar-les (i posteriorment, com es pot comprovar, editar-les), obres que, segons Cases, després Pujol les retornà “religiosament” des del santuari del Miracle.

L'extensa obra del pare David Pujol dins de la col·lecció MEM, concretament, l'obra completa de Joan Cererols¹⁷, és una important col·lecció de la música escrita per aquest compositor montserratí, que

16 Com a hipòtesi, es pot plantejar la possibilitat que tots dos fossin conguts: dos religiosos de gairebé la mateixa edat (d 1933, Cases tindria 37 anys, i Pujol 39), relacionats amb l'Urgell (Cases, natural de Verdú, i Pujol amb familiars a Tàrraga), i tots dos també interessats per la música. D'altra banda, l'aspecte més purament personal i/o professional, Pujol podria tenir per Cases (un humil prevere de poble amb aficions musicals) un cert prestigi com a destacat monjo de Montserrat –un monestir referencial per a tota Catalunya– ja que, llavors, ja hauria publicat algunes obres dels autors montserratins (des de 1930).

17 Per a més informació sobre l'obra de Cererols, vegeu: -PENA, Joaquín; y ANGLÉS, Higinio: “Cererols, Juan”, a *Diccionario de la Música Labor*. Barcelona, Labor, 1954, v ol. 1, pp.500-501. -ESTRADA, Gregori: “Esbós per a un estudi de l'obra de Joan

Pujol va anar recopilant per diversos arxius (Montserrat, Verdú, la Seu d’Urgell, Vilanova i la Geltrú, ...). La importància de la aportació pujoliana a la obra de Cererols radica precisament en la publicació de la seva música en partitura, la qual cosa va a favor de la seva posterior difusió i divulgació per tot arreu, incloent-hi les gravacions sonores que es van fer posteriorment a partir de les seves edicions. No obstant, hem de ser conscients que el treball de Pujol en relació a les dades biogràfiques de Cererols no és, ni definitiu, ni tan sols pioner, ja que el seu interès no està en aquest punt. I malgrat això, Pujol va aconseguir donar una imatge ben arrodonida de la obra i la figura del compositor montserratí: la seva vida, les seves obres i, el que és més important per nosaltres ara, les seves fonts. En aquest darrer sentit, Pujol va cridar l’atenció ben aviat sobre els manuscrits conservats a diferents indrets amb música de Cererols, donant totes les informacions –encara que a vegades les veiem com minses– que ell ha aconseguit recopilar, la qual cosa no era en absolut freqüent a les publicacions musicals espanyoles de l’època. Tot i així, no tenim gens de claror respecte a les peces musicals concretes que Pujol s’endugué de Verdú per a copiar-les. A més: les dates que apareixen a l’edició de Pujol de les obres corresponents a l’arxiu verduní als MEM, no es corresponen amb la data de la visita de Pujol a Verdú –a principis de 1933– tal com esmenta mossèn Cases (?).

El cas és que, als volums de MEM, Pujol ofereix informació sobre nombroses obres de Cererols, molt sovint provinents de Verdú, les quals edita (i per tant, en principi, que serien les que hauria copiat a partir de 1933). Però el que desconcerta notablement, és el fet que alguns d’aquests volums són anteriors a l’esmentada data de 1933 (!?). I és així com podem assegurar que Pujol, molt probablement, va utilitzar amb anterioritat, tant materials que llavors es conservaven a Verdú (encara que no ho fes a partir dels originals, sinó de d’altres materials –fotografies, còpies d’èpoques anteriors...–), com altres materials, dels quals no en diu la procedència, alguns d’ells ben bé podrien provenir també de Verdú, sota els nostres coneixements actuals.

És Pujol, doncs, qui inicia la investigació del fons musical verduní i és gràcies a aquesta investigació, publicació i posteriorment gravació sonora d’obres de Cererols¹⁸, que el fons verduní va

Cererols (1618-1680)”, a *Actes del I Symposium de Musicologia Catalana. «Joan Cererols i el seu temps»*. Barcelona, Institut d’Estudis Catalans, Societat Catalana de Musicologia, 1985, pp.7-23. -CÓDINA, Daniel: “Cererols Fornells, Joan”, a *Diccionario de la Música Española e Hispanoamericana. Ob. cit.*, vol. 3, pp. 489-490. -BONASTRE BERTRAN, Francesc: “Cererols i Fornells, Joan”, a *Gran Enciclopèdia de la Música. Ob. cit.*, vol. 2, p. s/n. -CÓDINA, Daniel: “Cererols i Fornells, Joan”, a *Història de la Música Catalana, Valenciana i Balear*. Barcelona, Ed. 62, 2003, vol. x, pp.143-144.

18 D’aquesta època es conserven en algunes gravacions realitzades per l’escolania de Montserrat, però en cap d’elles hi apareixen obres de Joan Cererols. Es desconeix si en la primera meitat dels anys 30 es feren gravacions d’aquest autor. Després d’aquests enregistraments, l’anticlericalisme que es desfermà a Catalunya a partir de 1936 comportà la desaparició de la majoria d’ells. De moment, es coneixen, i s’han conservat cinc discs de 78 rp.m. de la casa “La voz de su amo” –possiblement enregistrats poc abans de 1935–, que contenen deu obres (dues en cada disc) interpretades per l’orquestra, l’escolania i els monjos de Montat, dirigides totes elles pels pares David Pujol i Anselm Ferrer. Les obres que es troben gravades a cada disc són: 1) *O vos omnes* (P. Casals), *Exsultate* (G. P. da Palestrina); 2) *Amicus meus* (N. Casanoves), *Ego sum* (G. P. da Palestrina); 3) *Cançó de Maig* (A. M. Rodamillans), *Cançó de l’albada* (F. Muset i A. Navarro); 4) *Nigra sum* (T. L. de Victoria), *O Domine Jesu* (T. L. de Victoria); i 5) *O Sanctissima* (I. M. Mitterer), *Ave Maria* (T. L. de Victoria), aquest últim disc dirigit pel pare Anselm Ferrer. La totalitat de les deu obres conservades s’han estat facilitades per Ramon Masramon, antic escolà que participà en les gravacions, i per la seva filla Montserrat Masramon. Cal citar que, dels mateixos discs originals de 78 p.m., també se’n conserven a la Biblioteca de Catalunya: 1) *O vos omnes - Exsultate* (PM 1057); 2) *Amicus meus - Ego sum* (PG 901); 3) *Cançó de Maig - Cançó de l’albada* (RB-PG 1258); 4) *Nigra sum - O Domine Jesu* (RB-PG 1338 / RB-pg 1380); i 5) *O Sanctissima - Ave Maria* (PM 1056).

començar a merèixer alguna atenció per part de la investigació. En realitat, després de l'obra del pare Pujol, publicada entre 1931 i 1932¹⁹, ningú no es va fixar en la importància d'aquest fons fins que el Dr. Miquel Querol va "redescobrir" una peça molt peculiar en llengua catalana, que va editar el 1979²⁰. És a dir, que durant quaranta-cinc anys, aquest fons va romandre inexplorat (malgrat el coneixement que òbviament d'ell en tenia monsenyor Higiní Anglès, qui no es dedicava amb assiduïtat a aquesta època i tipus de música)²¹. Després d'això (naturalment, les obres esta ven disponibles per a la in vestigació i a l'abast de tothom a la Biblioteca de Catalun ya des de la dècada de 1930), únicament es troba una referència ràpida i indirecta a les composicions de tres autors aïllats²².

Una nova etapa a la història del "F ons Verdú" va començar cap a finals de la dècada de 1980. El 1998 apareix un article a càrrec de Josep M. Salisi, que v a ser previngut de l'existència d'aquest fons musical a la Biblioteca de Catalun ya²³. Aquest treball, encara que òb viament d'àmbit comarcal, suposa la primera aproximació "científica" al fons documental v erduní. Es fa el b uïdat de totes les signatures, lligams i papers de què consta la col·lecció i dóna una idea molt aproximada dels continguts i característiques del fons. A més a més, tracta d'esfilagarsar per primera vegada els interrogants que ens condueixen al fons de la història i arribada dels manuscrits a la Biblioteca de Catalun ya i aporta informació de primera mà sobre determinats compositors d'àmbit local dels quals fins llavors no es tenia cap referència. No obstant, cal tenir en compte el context d'aquest treball, local –a més a més, de caire introductori i, per tant, subjecte a una posterior re visió i ampliació–, i la se va pretensió d'oferir una primera aproximació als continguts d'una compilació músico-documental realitzada en una petita població (tan sols d'uns nou-cents o mil habitants a l'època). Sigui com sigui, és un fet que ni Lleida,

19 -PUJOL, David: *Mestres de l'Escolania de Montserrat. Joan Cererols, obra completa*. Abadia de Montserrat, v ol. II, 1931; vol. III, 1932; vol. IV, 1975; i vol. V, 1981 [pòstum, però amb Pròleg a càrrec del mateix pare Pujol de l'any 1978]. Entre 1932 i 1975, Pujol va deixar de publicar les obres de Cererols. Precisament, el 1975, quan els materials es trobaven ja a la Biblioteca de Catalunya, va publicar els materials pendents, en aquest cas provinents del llibre *E: Bbc*, M 1168 (entrat a la biblioteca el 1930).

20 -QUEROL i GAVALDÀ, Miquel: *Cançoner Català dels segles XVI-XVIII*. Barcelona, CSIC, Monumentos de la Música Española, vol. XXXVII, 1979, pp.23, 24, 30, 80-89. Es tracta del villancet del se gle XVII "Esta nit gloriosa" de Francesc Salvat (*E: Bbc*, M 1637-II/8). Sembla ser que Querol, a part d'aquesta obra, atractiva per la seva peculiaritat d'estar en llengua catalana (idònia per a les seves intencions de recopilar un cançoner català), no va mostrar cap més interès pel fons que ens ocupa. Per altra banda, pot ser també que Querol hagués tingut coneixement d'aquesta obra alertat per la recent publicació del pare Pujol el 1975 (?).

21 No obstant, és v eritat que Anglès va aprofitar en certa mesura el seu coneixement del fons verduní, encara que molt aïlladament, doncs molt aviat dóna notícia d'alguns manuscrits gregorians extrets per ell mateix del arxiu. Vegeu: -ANGLÈS, Higiní: *La música a Catalunya fins al segle XIII*. Barcelona, Institut d'Estudis Catalans i Biblioteca de Catalunya, 1935, pp.178, 265.

22 Es tracta dels incipits musicals del compositor catalans del segle XVII Lluís Vicenç Gargallo i Francesc Soler, apareguts a: -BONASTRE, Francesc. *Historia de Joseph. Oratori de Lluís Vicenç Gargallo (ca.1636-1682)*. Barcelona, Diputació de Barcelona-Biblioteca de Catalunya, 1986, pp.27-35; i -I.D.: *Estudis sobre el barroc musical hispànic. Vol. II: Completes a 15, de Francesc Soler (†1688)*. Barcelona, Biblioteca de Catalunya, 1988, pp.21-53, 107. I d'una referència a una composició de Francesc Valls (*E: Bbc*, M 1637-III/7): -PAVIA i SIMÓ, Josep. *La música en Cataluña en el siglo XVIII. Francesc Valls (1671c.-1747)*. Barcelona, Departament de Musicologia, CSIC, 1997, pp.309, 310.

23 En els anys vuitanta del segle passat, quan jo mateix era director de la coral "Sant Pere Claver" de la vila de Verdú, vaig tenir coneixement d'aquest fons a través del pare d'un escolà de Montserrat a qui el pare Ireneu Segarra (llavors director de l'escolania de Montserrat) li va esmentar l'existència del fons musical verduní. Tot això ens indica que, a l'abadia benedictina, hi havia una tradició, des dels anys trenta del segle XX, de cantar les obres de Cererols que havia publicat llavors el pare David Pujol, el que vull dir és que, la música pro vinent de Verdú havia estat, encara que oblidada per la in vestigació, en certa manera "vi va" durant tot aquest temps a la pràctica musical coral catalana. Vegi's l'article esmentat: -SALISI I CLOS, Josep M.: "Les partitures de la capella de música de Santa Maria de Verdú, segles XI-XVIII", a *Urtx. Revista Cultural de l'Urgell*, 11 (1989), pp.70-88 [ISSN: 1130-0570].

ni Tàrraga, ni l’episcopal Solsona, etc., conserven un fons tan rellevant com aquest, ubicat en un indret, insospitat, allunyat de qualsevol via de comunicació important i, fins i tot, distanciat dels centres de producció musical de certa importància dels seus voltants. Amb tot, aquest article significa el primer toc d’atenció envers la importància d’aquesta col·lecció documental en tot el seu conjunt.

Podríem per tant resumir la història del fons verduní, fins a aquesta etapa dels anys noranta com un recorregut marcat per dues fites principals: els treballs del pare Pujol sobre Cererols i el primer article citat d’en Josep M. Salisí. Entre tant, paral·lelament, es van iniciar altres treballs d’investigació, alertats pels responsables de la Biblioteca de Catalunya. Així per exemple, el professor Ascarí M. Mundó (director de la Biblioteca de Catalunya entre els anys 1987-1990) va dirigir la tesi doctoral de Joaquim Garrigosa sobre manuscrits medievals de cant pla, la qual inclou referències a algunes obres provinents de Verdú, totes elles pertanyents al *E: Bbc*, M 1451²⁴. També es va iniciar un projecte de buidat musical del fons cap el 1994 (el qual es va a mantenir fins el 2004), en aquest cas, mercès a la professora Joana Crespi, llavors cap de la Secció de Música de la Biblioteca de Catalunya, qui va donar tot el suport i informació al Dr. Antonio Ezquerro per tal que pogués utilitzar aquests documents per a les seves classes de Rítmica i Paleografia Musical, dins l’especialitat de Musicologia, al Conservatori Superior de Música del Liceu de Barcelona. Fruit d’aquesta tasca es van transcriure diverses desenes de villancets pels alumnes d’aquelles matèries, supervisats i corregits pel Dr. Ezquerro, qui va també aprofitar per preparar una edició posterior amb materials del fons. Com a primer resultat d’aquells treballs, Antonio Ezquerro va guanyar el 1999, el XIV Premi d’Investigació Musical “Emili Pujol”, de l’“Institut d’Estudis Ilerdencs” de la Diputació de Lleida, amb el monogràfic (que incloua 41 transcripcions de música en romanç), sota el lema “Per aspera ad astra”, titulat *Música vocal barroca en la Catalunya del segle XVII: Tonos, letras y villancicos manuscritos e inéditos, procedentes de la villa de Verdú (Lérida)*. Un darrer treball sobre la música pertanyent a l’arxiu parroquial de Verdú, editat el 2004, el presenta el pare Daniel Codina sota el títol de *El manuscrit 1638, procedent de la Col·legiata de Verdú*²⁵.

24 -GARRIGOSA I MASSANA, Joaquim: *Els manuscrits musicals a Catalunya fins al segle XIII*. Lleida, Institut d’Estudis Ilerdencs, 2003, pp.107-113.

25 -CODINA I GIOL, Daniel: “El manuscrit 1638, procedent de la Col·legiata de Verdú”, a *Revista Catalana de Musicologia*, II (2004), pp.103-130. En aquest article, Codina fa algunes afirmacions sens dubte errònies, potser degudes a una lectura poc atenta de la meua publicació “Les partitures de la capella de música de Santa Maria de Verdú, segles XI-XVIII” (*op. cit.*). Codina cita el següent, referint-se al M 1638: “aquest autor [fent-me una al·lusió personal, a la seva pàgina 103] no el va poder treballar ja que el manuscrit estava en fase de restauració”. Però aquesta afirmació *no és certa*: no és el M 1638 el que estava en fase de restauració, sinó que era el M 1168 el que s’estava restaurant, manuscrit que (el M 1168), per cert, tot i així, gràcies a la excel·lent disposició per part de la Secció de Música de la Biblioteca de Catalunya, vaig poder consultar i extreure’n totes les dades d’obres i autoritats que en ell es contenen, poc temps abans de la publicació del meu treball. En segon lloc: en el mateix paràgraf, i referint-se encara al meu treball publicat, Codina se gueix citant: “tot i que en la llista d’autors i d’obres esmenta [Salisí] els autors i algunes obres [?] d’aquest recull”. Però s’ha d’aclarir que sembla ser que, en el meu treball, les obres del manuscrit (M 1638) les esmento *totes*. El que succeeix és el següent: Codina considera les diverses peces que conformen les *Completes* des d’un punt de vista purament “musical”, és a dir, com elements independents o peces soltes; mentre que al meu cas, i en aquell moment de primera aproximació al fons, vaig considerar les *Completes* des d’un doble vessant: un, l’estrictament *litúrgic* (considerant les *Completes* com una unitat per al ritus, una sola obra “escrita”, però sobre tot, “concebuda” com a tal pel seu compositor –una unitat o entitat per a la solemnitat del culte–, sense especificar per tant les diverses parts o composicions aïllades que configuren les esmentades *Completes*); i dos, el vessant purament *documental*: es tracta d’un llibre on s’hi copien les diferents composicions musicals

Amb aquest estat de la qüestió, v a començar una última etapa, en la qual s'està duent a terme l'estudi sistemàtic amb criteris de rigor científic de l'anomenat "Fons Verdú". El primer treball realitzat en aquest sentit v a ser la publicació d'un llibre dedicat al "Fons Verdú", aparegut el 2002 dins les publicacions del Consell Superior d'Investigacions Científiques²⁶. Aquest treball recull 39 peces de les 41 de què constava l'obra anteriorment citada, a més d'altres 19 peces inèdites, entre les quals s'hi insereix l'anomenat *Cançoner Musical de Verdú*.

Aquest últim treball es v eu continuat pels meus treballs doctorals a la Universitat Autònoma de Barcelona, sota la direcció del Dr. Ezquerro (cap del Departament de Musicologia del CSIC) i la tutoria del Dr. Francesc Bonastre (catedràtic de Musicologia de la UAB). Així, es pretén estudiar, després de la publicació de bona part dels materials conservats en castellà i català, les composicions litúrgiques en llatí, començant per les antífores marianes, per a continuar amb la resta de composicions.

* *
*

Aturem-nos ara un moment per a fixar-nos concretament en la tasca duta a terme pel pare David Pujol –justament per la importància que té en el recorregut històric que hem traçat– en certa manera relacionada amb el "Fons Verdú", objecte del nostre interès.

Vegem doncs amb deteniment les obres de Cererols que el pare Pujol v a publicar als MEM, les quals (independentment que també puguin estar copiades en altres indrets) es troben avui al "Fons Verdú" de la Biblioteca de Catalunya:

correlativament. En tercer lloc, Codina afirma el següent [referint-se de nou al meu treball (la seva pàgina, 104)]: "es basa [Salisi] sobretot en els ms. 1637 i 1168 del mateix arxiu, i hi aporten més obres que Salisi no ressenya". Sembla deduir -se d'aquesta afirmació, que Codina considera els meus llistats com a incomplets, però no ho són. A més, acte seguit, Codina remet a una nota a peu de pàgina (la seva nota número 2, a la mateixa pàgina), on explica: "A la llista general d'obres n'hi ha una que, ressenyada per Mn. Josep Cases l'an y 1934, actualment no es troba en el conjunt de Verdú: es tracta d'unes Completes a 9 v. del mestre de Montserrat Fra Joan Marquès". Sorpren que, per una banda, Codina suggereix al seu article —en cos de tex— que el meu treball està incomplet, però, per altra banda, a la seva nota al peu, afirma que el meu treball incorpora més obres de les realment existents (és a dir que no es troben en els diversos manuscrits pertanyents al "Fons Verdú" de la Biblioteca de Catalunya). Però, com queda clar al meu treball (pàgina 86), la llista a la que fa referència Codina està situada, al meu article, en un annex, fora per tant del cos del text d'autors i d'obres; aquest annex, precisament, no es refereix a les obres avui conservades a la Biblioteca de Catalunya com a "Fons Verdú", sinó que és un llistat que va ser escrit per mossèn Cases a principis dels anys 30 del segle XX, el qual inclou algun material "addicional" que avui dia no es conserva (–a més de l'esmentada obra de Fra Joan Marquès, no s'han conservat les següents obres que apareixen a la llista de mossèn Cases, com ara: *Villancico al Smm Sacto, a Duo*, de Galan; *-dos Villancicos al Smm Sacto, a Duo*, de Valls; *-dues peces i alguna més*, de Corita; *-Rosari, a 8 veus*, de Josep Boldú; *-Villancicos*, de Patiño; *-Nadala i altra nadala* de Salvat; *-Salm Lauda Jerusalem, a 6 veus*, de Pujol; *-Lletanies a la Verge*, de Josep Se garra; i *-Salve Regina, a 5 veus*, de Francesc Soler— és a dir, que el llistat de Cases recollia la referència a algun document que llavors formava part del fons), però que, després, i com ja s'ha dit anteriorment, va desaparèixer.

²⁶ -EZQUERRO ESTEBAN, ANTONIO: *Tonos humanos, letras y villancicos catalanes del siglo XVII*. Barcelona, CSIC, col. "Monumentos de la Música Española, vol. LXV", 2002.

1) Al volum *Joan Cererols, obra completa I* (1930)²⁷: - [i]²⁸ Salms de Vespres a 9 veus: **a).**- 109²⁹ **Dixit Dominus**; **b).**- 110 **Confitebor tibi**; **c).**- 111 **Beatus vir**; **d).**- 112 **Laudate pueri**; **e).**- 121 **Laetatus sum**; **f).**- 126 **Nisi Dominus**; **i g).**- 115 **Credidi**.

Aquestes set peces estan a tretes –segons Pujol– d’una còpia manuscrita feta pel monjo montserratí Bartomeu Blanch a mitjans del segle XIX. En canvi, no està clara la procedència “original” de la qual arrenquen les fonts secundàries (les còpies de Blanch) utilitzades per Pujol. Segons cita Pujol als MEM, Blanch hauria tret les seves còpies d’uns “papers anteriors” i no pròpiament dels originals, ja que, segons Pujol (que sembla considerar que els originals primerencs haurien estat materials propietat de l’abadia montserratina), després de l’incendi de Montserrat per part de l’exèrcit francès el 1811, no es va conservar pràcticament res del fons documental del monestir³⁰. És a dir que, segons Pujol, aquestes set peces surten d’uns materials originalment pertanyents a l’arxiu montserratí.

Curiosament, avui no es coneix cap més font d’aquestes peces que els manuscrits procedents de Verdú que, precisament, són de la mateixa època que el propi Cererols. Però fins al dia d’avui, ningú s’havia adonat d’aquest fet. El cas és que conflueixen un seguit d’interrogants o de possibilitats al respecte. La primera és: d’on va treure Blanch (és a dir, de quins originals) les seves primeres còpies? de materials montserratins, constituint en tal cas les còpies verdunines un segon exemplar de la mateixa música? i llavors, què va passar amb els originals emprats per Blanch –montserratins o no– que no s’han conservat? Fins i tot, hi cap la possibilitat que Blanch hagués realitzat una còpia d’aquestes obres partint de les peces existents a l’arxiu parroquial verduní? i si això fos així, per què no va copiar cap més obra de Cererols existent al fons parroquial verduní? i si les va copiar, per què no van arribar fins a Pujol?... Sigui com sigui, el fet és que al “Fons Verdú” (a *E: Bbc*, en el manuscrit M 1168 que va arribar a la llavors “Biblioteca Central de Barcelona” –avui *E: Bbc*– el 1930) s’hi troben els següents salms de vespres, que coincideixen amb els esmentats fins ara: **Credidi** [salm 115], pp.55-59³¹; **Dixit Dominus** [salm 109], pp.77-82, amb data d’encapçalament “1683”; **Confitebor tibi** [salm 110], pp.83-89; **Beatus vir** [salm 111], pp.90-96; **Laudate pueri** [salm 112], pp.97-103. En aquest volum hi manquen els salms **Laetatus sum** [salm 121], i **Nisi Dominus** [salm 126]. El fet que el llibre verduní copiï els salms en un ordre diferent al seguit per Blanch-Pujol, afegeix a l’inconvenient que, al manuscrit verduní hi manquen dues peces, podria considerar-se com a símptoma que les còpies de Blanch haguessin seguit un altre joc de papers originals (és a dir, un altre exemplar, possiblement d’un altre arxiu). Per altra banda, és molt curiós que el compositor fes un joc de salms de vespres tan

27 -PUJOL, David: *Mestres de l’Escolania de Montserrat. Joan Cererols, obra completa I*. Montserrat, Impremta del Monestir de Montserrat, 1930, vol. I, pp.3-105.

28 Aquesta numeració es correspon amb la donada pel pare Pujol dins la seva col·lecció.

29 La numeració que es troba davant de cadascun dels salms es correspon amb la numeració del psalteri.

30 Les partitures originals copiades per Bartomeu Blanch es troben a les pàgines 233-315 del Manuscrit n° 22 de l’arxiu musical de l’abadia de Montserrat (*E: MO*). Vegi’s la introducció de: -PUJOL, David: *Joan Cererols, obres completes, I*. Abadia de Montserrat, col. MEM, primera edició, agost 1930.

31 Al M 1168, entre les pàgines 59 (última que correspon al salm **Credidi**) i 77 (primera pàgina que correspon al salm **Dixit Dominus**), s’hi troba el motet *O Crux* (sisè verset de l’himne *Vexilla Regis*) a 4 veus del “maestro Baylón”, pp.60-62 i l’antífona *Salve Regina* a 8 veus del mateix Cererols, pp.63-76.

extens (són més freqüents els jocs de v espres que incorporen únicament un parell o tres de salms) i que el copista verduní el copiés de manera tan precisa. El més habitual seria compondre les v espres amb la successió correlativa dels salms següents: *Dixit Dominus - Confitebor tibi - Beatus vir - Laudate pueri* (el que ve a ser, del salm 109 el 112). Aquesta successió coincideix tant en el manuscrit verduní, com en l'edició montserratina del pare Pujol. El que canvia és el que hi ha davant i darrera d'aquesta sèrie: a Verdú (manuscrit segurament concebut segons un ús "funcional", per a la pràctica litúrgica quotidiana) tan sols s'afegeix, primerament, el salm 115 *Credidi*, també per a v espres; mentre que, a Montserrat, Pujol clou la sèrie (òbviament segons el seu criteri de "reconstrucció") amb dos salms que no pertanyen a v espres, sinó a l'ofici diari setmanal –de dimarts a dissabte– per a tèrcia-sexta-nona (*Laetatus sum* i *Nisi Dominus*), culminant-ho tot amb el salm de vespres *Credidi*. Això pot significar: 1/ que la col·lecció de salms verdunina suposa una sèrie per a vespres festives (el que sembla ser bastant clar); i 2/ que l'edició pujoliana, tracta de recollir un seguit de salms, siguin o no per a v espres. Per tant, podem dir que, el manuscrit verduní, en aquest cas concret, encara que recull peces que poden ser interpretades independentment (soltas), està concebut per a cobrir un moment concret del dia (és a dir, també, de la litúrgia) i, per consegüent, per a una "funció" o acte religiós, amb un caràcter unitari. Per altra banda, la més moderna edició montserratina està concebuda a manera de miscel·lània, per a ser usada, ja sigui aïlladament (en peces soltes), ja sigui segons una múltiple combinatòria possible segons les necessitats litúrgiques, concertístiques, etc. que poguessin sorgir.

2) Els tres *villancicos* següents estan editats a: MEM vol. III, *Joan Cererols, obra completa III*³². **a).**- [XXXII]³³ Villancico de Nadal, a 4 veus (S 1, 2, A, T) i acompanyament, *Venid, zagales, venid*. Segons Pujol, "l'hem trobat a l'Arxiu Parroquial de Verdú, sense signatura, 5 fulls, 9 pàgs. de música, form. 31 x 21, en partícels, còpia del temps". Certament, aquesta peça es troba avui al "Fons Verdú" [E: Bbc, M 1637-IV/2]. **b).**- [XXXIII] Villancico al Santíssim Sagrament, a 4 veus (S 1, 2, A, T), *Soles, penas y cenias*. Segons Pujol, "manca el *continuo*" i "com l'anterior es troba a l'Arxiu Parroquial de Verdú, 4 fulls, 8 pàgs. de música, form. 30 x 21, en partícels, còpia del temps". Aquesta obra també es troba avui al "Fons Verdú" [E: Bbc, M 1637-IV/3]. **c).**- [XXXIV] Villancico per l'Assumpta, a 2 v eus (S, T) i acompanyament, *Vuela, paloma divina*. Segons Pujol, "del ms AV³⁴, 3 pàg. de música, form. 31 x 21, en partícels, còpia de l'època". També avui al "Fons Verdú" [E: Bbc, M 1637-IV/1].

En una nota a peu de pàgina, Pujol fa constar el seu agraïment al "Sr. Rector de Verdú³⁵ i al bon amic Mn. Josep Pujol" (?). Aquest darrer podria tractar-se de mossèn Josep Cases (?). En aquest cas, Pujol hauria caigut en una confusió respecte als cognoms? o, potser, tal vegada podria tractar-se d'alguna persona propera a David Pujol –potser un familiar clergue o alguna persona emparentada amb ell– que l'hagués conduït i acompanyat fins a la vila de Verdú? ...

32 -PUJOL, David: *Joan Cererols, obra completa III*. Montserrat, Impremta del Monestir de Montserrat, col. "Mestres de l'Escolania de Montserrat, vol. III", 1932, pp.243-246, 247-249 i 250-251.

33 Aquesta numeració es correspon amb la donada pel pare Pujol dins la seva col·lecció.

34 Cal suposar que Pujol es refereix a l'arxiu parroquial de Verdú, potser amb la intenció de: AV = Arxiu de Verdú (?).

35 Es refereix a mossèn Francesc Solsona i Bajona, rector de Verdú entre els anys 1916 i 1934.

3) Les misses que publica dom David Pujol i que foren extretes del material verduní, estan publicades a: MEM vol. VII, *Joan Cererols, obra completa IV*³⁶: a).- *Missa a 5 veus en 4t tó*; i b).- *Missa a 5 veus en 6è tó*.

Segons Pujol, “les dues misses a 5 veus es troben al mn. 1198 [?]”³⁷ de la Biblioteca de Catalunya, secció de Musicologia, a les pàgs. 631-636 la Missa en 4 to i a les pàgs. 797-804 la de 6 to. Totes dues misses són per a dos cors i acompanyament de *Continu*. El primer cor és un solista soprà, i el segon cor, el quartet mixt. La còpia es força correcta i està en partitura”.

Sembla que la referència de Pujol al manuscrit 1198 en lloc del correcte 1168, sigui tan sols una senzilla errata. Per altra banda, la seva anotació de les pàgines del manuscrit és la que correspon al M 1168. Crida no obstant l’atenció la manca d’informació o de referència respecte a la procedència del manuscrit –M 1168– d’on Pujol extreu les dues misses. No hi ha dubte que, el propi David Pujol bé deuria saber que el volum manuscrit pertanyia anteriorment a la parròquia de Verdú, fet que queda ben especificat i reflectit en les dues primeres pàgines del referit volum. No obstant, no diu que el citat manuscrit prové de Verdú (fet que no succeeix en altres ocasions), potser per no donar-li massa importància, o per una certa i simple relaxació en la seva manera de redactar (notem que parla també de “soprà”, o fins i tot de “quartet mixt” –quan són termes evidentment inadequats pel seu context religiós al segle XVII–, fet que, òbviament, era ben conegut per un monjo especialista en qüestions musicals d’aquesta època.

4) Les següents sis obres de Cererols, que també es troben al Fons Verdú, varen ser publicades a MEM vol. IX, *Joan Cererols, obra completa V*³⁸.

Cal afegir que, encara que el volum estigués publicat l’any 1981 –una vegada ja desaparegut el pare Pujol–, duu en la introducció del llibre la seva signatura, i està datada l’any 1978, un any abans de la seva mort.

Les obres que es correspondrien al Fons Verdú són (copio textualment el que diuen al respecte els MEM):

a) *Magnificat*. [Escriu el pare montserratí Gregori Estrada³⁹:] “Partitura a 9 veus, en tres cors: C-CATB-CATB i Continu. Es conserva la còpia en el ms. BC mús. 1168, pàgines 104-111, procedent de la Col·legiata de Verdú. Aquest *Magnificat* forma part de les Vespres a 9 v publicades en MEM I, 3-105. En sortir aquella publicació no era conegut el ms. de Verdú que porta aquestes Vespres, amb les quals va el *Magnificat*. Nosaltres varem publicar el de 10 veus, l’únic aleshores conegut”.

36 -PUJOL, David: *Joan Cererols, obra completa IV*. Montserrat, Publicacions de l’Abadia de Montserrat, col. “Mestres de l’Escolania de Montserrat, vol. VII”, 1975, pp.65-93 i 94-128.

37 Sens dubte es refereix al E: Bbc, M 1168.

38 -PUJOL, David: *Joan Cererols, obra completa V*. Montserrat, Publicacions de l’Abadia de Montserrat, col. “Mestres de l’Escolania de Montserrat, vol. IX”, 1981, pp.8, 24, 77, 102, 114 i 179.

39 En aquest volum, un cop traspassat ja dom David Pujol, el pare Gregori Estrada en presenta l’edició del volum, afegint-hi els comentaris a l’obra transcrita anteriorment per Pujol. [Els comentaris a les obres que a partir d’aquí presento estan realitzats pel pare Gregori Estrada].

b) “Completos (alternades). Un conjunt d’obres corresponents als Salms, Càntic i Himne de l’Hora canònica segons el ritu romà de l’època. Es conserven en partitura. L’escriptura és del s. XVII. El ms., procedent de la Col·legiata de Verdú, actualment és el ms. BC mús. 1168 [E: Bbc, M 1168], p.269-291. Totes aquestes composicions són a 8 v, en dos Cors: SATB-SATB i Continu. Alternen els versos polifònics amb els de Cant Pla i amb versos d’orgue. En detall són: Salm 4: *Cum invocarem*, p. 264-268⁴⁰; Versets del salm 30: *In te Domine, speravi*, p. 269-272; Salm 90: *Qui habitat*, p. 273-281; Salm 133: *Ecce nunc*, p. 281-284; Himne: *Te lucis ante terminum*, p. 284-287; Càntic: *Nunc dimitis*, p. 282-291, seguit del verset: *In manus tuas*”.

c) Salve Regina. “Antífona a 8 veus, en dos Cors: SsAT-SATB i Continu. Ens n’ha arribat una còpia en partitura de l’any 1683, procedent de la Col·legiata de Verdú. Actualment és el ms. BC mús. 1168 [E: Bbc, M 1168], pàgines 292-296. Al començament, escriu: *En falsete y ecos*. És l’antífona final de les Completos anteriors”.

d) Salve Regina. “Composició a 8 veus, en tres Cors: SsAT-SATB i Continu. “Se’n conserven tres còpies. La que ens ha servit de model és la de ms. BC mús. 1168 [E: Bbc, M 1168], copiada de l’any 1683 provinent de la Col·legiata de Verdú [pp. 63-71] segona còpia, en partícels de l’any 1763, sense Continu, és la del ms. BC mús. 1637 [E: Bbc, M 1637-1/17], de procedència com l’anterior. La tercera còpia incompleta és del mateix 1763 [E: Bbc, M 1637-1v/8], i de la mateixa procedència. Encara existeix la partícula de tenor, de procedència desconeguda. Vegeu Arxiu de Música de Montserrat, Vol. II de fotografies, 269-270”.

e) Lletanies al Santíssim Sagrament. “Composició a 4 veus: SsAT i Continu. En tenim tres de còpies: una en partitura i dues en parts separades. Una substitueix el Continu per l’arpa. Totes tres porten la data 1703. Actualment es troben al ms. 1637 [E: Bbc, M 1637-1v/5 /6 /7], procedent de la Col·legiata de Verdú”.

A l’edició de D. Pujol, aquestes lletanies consten del següent: *Kyrie eleyson, Creator audinos*; cobla 1a, *O inefabilis*; cobla 2a, *Objectum fidei*; cobla 3a, *Arcanum mentibus*; cobla 4a, *Supremi Numinis*; cobla 5a, *Auctoris luminum*; cobla 6a, *Amoris vinculum*; cobla 7a, *Sacrum convivium*; cobla 8a, *Medela jugiter*; cobla 9a, *Alatis coetibus*; cobla 10a, *In cunctis eadem*; cobla 11a, *Manna visibilis*; cobla 12a, *Flavus mellifluus*; cobla 13, *Non a pastoribus*; cobla 14a, *Sibi iudicium*; cobla 15a, *Corpus Dominicum*; cobla 16a, *El agnus tipicum*; cobla 17a, *Et nos cum angelis*; cobla 18a, *Agnus Dei innocens*.

David Pujol diu que aquesta última obra porta la data de 1703. Però sembla evident que es tracta d’un error de lectura seu, ja que, de fet, la única data que es troba a l’original és la de 1763. A més, aquesta data “1763”, no té res a veure amb la data de la còpia, sinó que forma part d’un registre de propietat de les fonts: tots els documents musicals del “Fons Verdú” inclouen, precisament, la següent llegenda: “Estos papers són de la R^{nt} Com^t de Verdú, 1763”. Per tant, cal descartar la data de 1703 donada pel pare Pujol, així com també la data de 1763 com la de la còpia

40 En realitat comença a la pàgina 263.

de les obres (la qual data correspondria únicament al moment en que el capítol verduní va enregistrar la seva propietat documental).

f) Tercia dels diumenges . “Incomplet. Són 23 partitures del ms. BC mús. 1637 [*E: Bbc*, M 1637-IV/10-V/25], copiades al s. XVII. És a 8 veus, de les quals falten el SAT del Cor I, més l'últim, a part del Cor II i del Continu. Les altres veus són completes. Conté l' *Himne* i sis divisions del Salm 118, corresponents a les assenyalades pel ritus romà a l'Hora de Tercia dels diumenges”. Aquesta Tercia consta del següent: Himne: ***Nunc, Sancte nobis, Spiritus***; seguit dels versicles *Legem pone mihi, Domine* [1r del Salm 118. III], *Et veniat super me* [9è del mateix salm]; *Memor esto* [1r del Salm 118. IV], *Portio mea, Domine* [9è del mateix salm]; *Bonitatem fecisti* [1r del salm 118.v] i *Fiat misericordia* [12è del mateix salm].

En la relació d'obres publicades per Pujol podem observar una certa incongruència entre l'any de publicació d'algunes d'aquestes obres i la data que ens dona mossèn Cases respecte a la visita del pare benedictí a Verdú. Vegi's sinó el cas dels *Salms de Vespres* a 9 veus publicat l'any 1930 i que es troba a *E: Bbc*, M 1168. Es podria donar el cas que el pare Pujol l'hagués pogut consultar aquest manuscrit, a la biblioteca barcelonina abans de tancar l'edició del volum dedicat a Cererols? Cal tenir present però que dit manuscrit arriba a la biblioteca el mes d'agost de 1930, mentre que, en canvi, es desconeix la data exacta de la publicació de l'obra de Pujol.

Per altra banda, els tresvillancicos publicats per Pujol, ***Venid, zagales, venid; Soles, penas y cenas*** i ***Vuela, paloma divina***, que es troben al *E: Bbc*, M 1637-I-IV, varen ser publicats el 1932 i, tal com ja he citat anteriorment, Pujol fa un petit agraïment al rector de Verdú i a mossèn Josep Pujol [del qual no en coneixem res]. El que esdevé més enigmàtic, justament, és que aquesta publicació s'edita l'any anterior a la visita que –segons mossèn Cases– feu dom David Pujol a Verdú. Per tant, doncs, com haurien arribat les obres de Verdú a mans de Pujol si aquestes varen ser editades abans de la visita a Verdú? les deuria haver copiat Blanch? si hagués estat així, per què Pujol no ho cita? I en qualsevol cas, com es va assabentar Pujol des del santuari de El Miracle de l'existència d'aquestes obres a Verdú? i, fins i tot, com es va procurar còpies de les obres de Verdú sense haver anat abans a la vila urgellenca? ...

Sigui com sigui, les obres de Cererols presentades a **3)** i **4)**, i que corresponen a les edicions de David Pujol de 1975 i 1981, foren consultades, en aquest cas, i segons s'especifica en els seus respectius volums, a la mateixa Biblioteca de Catalunya. El pare David Pujol, respecte a l'antífona ***Salve Regina*** a 8 veus, cita que va ser extreta d'unes fotografies. Concretament, diu que, la partícula de Tenor –de procedència desconeguda– es troba en el vol. II de fotografies de l'Arxiu de Música de Montserrat.

Tenint en compte tot el que acabo d'exposar, cal plantejar-se algunes qüestions: seria possible que Cases s'hagués confós en la data de visita del monjo benedictí a Verdú, i que, en redactar el seu escrit, anotés una data per una altra, fins a arribar a confondre's? ... Cal recordar que mossèn Cases fa el seu escrit després del mes de gener de 1934, o sigui, posteriorment a la visita d'Anglès i Batlle a l'arxiu verduní. Seria possible, en aquest cas, que Cases, en l'intent de redactar breument la trajectòria del fons musical verduní i dels fets ocorreguts l'any 1934, es confongués pel que respecta a la data de visita del

pare David Pujol a Verdú? Podria ser, però, tot i així, Cases es mostra suficientment segur i concret en tot allò que relata.

Un altre fet que no deixa d'estranyar és la manca d'informació a l'hora de citar la procedència d'algunes de les obres consultades, copiades, fotografiades i publicades per Pujol. De ben segur perquè no ho consideraria suficientment important ni rellevant per a la publicació de la seva obra montserratina. D'altra banda, s'ha de tenir en compte que els criteris científics i rigorosos en què avui dia ens movem a l'hora de fer un estudi musicològic, no eren justament els mateixos a l'època de Pujol quan, sobretot, es "desenterraven" obres musicals del passat amb una intenció, fonamentalment, músico-pràctica (és a dir, per a fer-les escoltar). En aquest sentit, tots els detalls pròpiament més documentals quedaven en un segon pla. No obstant, con vé no oblidar que és justament, gràcies a la tasca empresa per aquests, si ja no pioners (com ara Pedrell o el mateix Anglès) sí almenys, primers musicòlegs, que com Pujol, furgaren en els arxius i arrencaren la tasca de la musicologia, que a avui dia podem disposar d'uns criteris de rigor en l'estudi dels manuscrits.

Segui com sigui, i veient tot el que s'ha citat fins aquí, hi ha molts punts foscos en tota la qüestió dels manuscrits verdunins. El que sí que, no obstant, queda ben clar, és el paper fonamental que dugué a terme el pare David Pujol en la recuperació, no només de l'obra de Cererols, sinó d'unes fonts documentals de primera magnitud i de les quals no se'n sabia res fins a les seves edicions i, conseqüentment, que ningú, a part del desconegut —fora de l'àmbit més purament local— mossèn Josep Cases, s'hi havia fixat fins a aquell moment. És a partir de l'impuls de Pujol de recuperar, recopilar i publicar tota l'obra d'autors montserratins, i concretament de Cererols, que s'endegà tot el descobriment d'aquest fons tant extraordinari⁴¹.

* *
*

41 Havent arribat en aquest punt, crec important esmentar que, des de la investigació del P. David Pujol, monsenyor Higiní Anglès, i mossèn Josep Cases a principis de la dècada de 1930 (molt focalitzada en autors com Cererols o en fonts gregorianes), i fins a finals dels anys 1990, no s'ha via fet cap treball d'investigació sistemàtic i dedicat en exclusiva al fons musical verduní. Després de seixanta anys, és precisament un verduní qui enceta una línia nova d'investigació musicològica del Fons Verdú, entès ara ja com a conjunt; es tracta del treball publicat per Josep M. Salisi (vegeu: -SALISI CLOS, Josep M.: "Les partitures de la capella de música de Santa Maria de Verdú...", *op. cit.*). El segueix el treball, premiat en el seu dia (vegeu cita en cos de text, p.19), del Dr. Antonio Ezquerro el 1999. El mateix Dr Ezquerro en continua la investigació publicant-ne l'any 2002 un extens recull (-EZQUERRO ESTEBAN, Antonio: *Tonos humanos, letras y villancicos catalanes...*, *op. cit.*) sobre d'obres en llengua romanç del fons verduní, publicacions totes citades ja en aquestes mateixes pàgines. Actualment segueix essent Josep M. Salisi qui continua aquesta línia d'investigació i descoberta, en un marc de col·laboració i supervisió recolzat pel Departament de Musicologia que dirigeix el Dr. Ezquerro, qui aporta una visió estratègica i d'equip a les feines a desenvolupar en el futur, encaminades a buidar a fons aquelles rellevants col·leccions documentals (potser una de les més importants —quantitatiu i qualitativament— amb fonts musicals del segle XVII conservades a Catalunya), així com a fer un estudi en profunditat a propòsit, no tan sols del contingut, sinó, fins i tot, de la significació del fons en el seu context sociopolític i cultural (la música en aquell temps a Catalunya, Europa i el món). En aquest sentit, i com a primer pas, l'esmentat Josep M. Salisi du a terme en la actualitat la tesi doctoral per la Universitat Autònoma de Barcelona, i que pretén continuar amb altres treballs que paral·lelament o a posteriori es puguin realitzar.

Seguint amb la trajectòria del Fons Verdú de la *E: Bbc* i pel que respecta concretament al manuscrit M 1451, consta en el registre de la biblioteca, que procedeix d'una compra datada el 1934. La referència està escrita per la pròpia mà d'Àngel Ànglès i, malauradament, no se n'especifica ni la data exacta de la compra, ni cap més tipus d'informació que complementi l'entrada d'aquest manuscrit a la *E: Bbc*⁴² (com és habitual, per altra banda, el que solia succeir amb aquest tipus de registres d'entrades i sortides...). Tanmateix, és natural que una institució que vetlla pel patrimoni documental tingui una mena d'anotació (en aquest cas, el "Llibre de Registre") que resguardi la seva propietat, justifiqui l'adquisició "legal" dels seus béns i garantitzi, de cara a un futur, els seus drets sobre les seves pertinences, tal i com també sembla lògic, que aquest tipus d'enregistraments no donin molta informació sobre els detalls de l'adquisició... (!?).

És ben evident que es tracta d'un cas similar al del M 1168, tot i que ara no s'especifica ni el venedor ni la quantitat pagada per la transacció. Aquest manuscrit el configura un gran nombre de fragments i retalls de música gregoriana i/o medieval escrita en tetragrama. Mossèn Cases, en el seu escrit, esmenta que a Ànglès i als seus acompanyants els ensenyà obres escrites en "ratlles gregorianes". De ben segur que, en aquest cas, no queda marge per al dubte que els "pergamins" citats per mossèn Cases són els que configuren el M 1451, i que entraren a la biblioteca el mateix any que varen ser extrets de l'arxiu verduní. El que es desconeix és el temps transcorregut entre la sortida dels manuscrits de Verdú i l'entrada d'aquests al centre barceloní. Tot plegat ens fa qüestionar que: **1)** Si aquests fragments escrits en grafia gregoriana i/o medieval se'ls va endur Ànglès i els seus acompanyants en la seva visita a l'arxiu verduní, perquè haurien de constar com una compra per part de la, llavors, Biblioteca Central de Barcelona? **2)** Si, com consta per l'anotació al Llibre de Registre, es tractés d'una compra per part de la biblioteca barcelonina, no s'acaba de correspondre amb el que cita mossèn Cases en el sentit que els manuscrits gregorians i/o medievals podrien haver sortit de Verdú per les mans d'Ànglès i els seus acompanyants.

No hi ha res que conduïxi a pensar que ni monsenyor Ànglès ni els seus acompanyants haguessin pogut tenir la més mínima intenció de beneficiar-se econòmicament amb aquest traspàs documental. Tenint en compte la més absoluta honorabilitat de l'esmentat grup de persones, però a la vegada, considerant el fet que al Llibre de Registre consta l'entrada de dits documents pel procediment de "compra", tot conduïx a pensar que, molt possiblement Ànglès i els seus col·laboradors s'enduguessin els documents cap a la Biblioteca de Catalunya amb la bona intenció d'estudiar-los (doncs, es tractava de materials objecte de l'especialitat científica d'Ànglès –manuscrits musicals gregorianes–) i preservar-

42 Veure: *Llibre de Registres*, M 3709, p.41. El mateix Ànglès cita aquest recull en el seu volum *La música a Catalunya fins al segle XIII*. Ob. cit., p.178. Ànglès diu que aquests fragments provenen de Verdú, i justifica el fet que tots aquests manuscrits gregorianes podrien haver estat deixalles de còdex servats en altre temps al monestir de Poblet, fet que podria ser comprensible, segons Ànglès, ja que Verdú antigament era un priorat d'aquest monestir cistercenc. Del M 1415, en l'obra d'Ànglès només se'n citen els set primers fragments, això és, del M 1451/1 al /7, ja que són els que es presenten en format més gran, excloent-hi d'aquesta manera la resta de fragments que tenen un format més petit i que, a més, tenen el greuge d'estar esbocinades. Cal observar que, encara que l'obra d'Ànglès estigui editada el 1935, deuria estar enllestida a finals de l'any 1934 ja que el pròleg és del desembre d'aquest mateix any. Per més informació respecte al recull M 1451, vegeu: -GARRIGOSA I MASSANA, Joaquim: *Els manuscrits musicals a Catalunya fins al segle XIII*. Ob. cit., pp.107-113.

los en un lloc dotat de mesures de seguretat i bon accés per possibles investigadors i usuaris, com ara la Biblioteca de Catalunya; tal vegada però, que, amb vistes a “validar” l’entrada de dits documents a la citada biblioteca i silenciar o apaiagar possibles problemes que poguessin derivar-se d’allò en el futur, s’hagués anotat una entrada “per compra” (?).

Cal fer constar que el manuscrit M 1451 el configuren 164 fragments. La gran majoria d’ells són de molt reduïdes dimensions i no conformen cap obra en concret. Els fragments que semblen ser més importants –citats per Anglès al seu llibre *La música a Catalunya fins al segle XIII*– són set fragments musicals [M 1451/1 a /7]⁴³. Per tant, es pot deduir amb facilitat que, tan sols una persona experta en la matèria com Anglès s’interessaria per tot el conjunt d’aquests fragments musicals.

Així doncs, el 1934 entren els documents de música medie val i/o gregoriana, el que esdevindria a partir de llavors, el M 1451. No és així, en canvi, el que succeeix amb els dos reculls més “moderns” pel que fa al seu contingut: se gles XVII i XVIII (M 1637 i M 1638). (Cal tenir present que Anglès era especialista i s’interessa va particularment per la música medie val i renaixentista, però no tant per la música barroca)⁴⁴.

Referent als set lligalls que conformen el M 1637, estan registrats amb data d’entrada de 20 de novembre de 1939. Consten en qualitat de donatiu i que han estat extrets de la “Colegiata de Verdú”⁴⁵. Per últim, i amb la mateixa data i les mateixes condicions que el donatiu anterior es troba el M 1638⁴⁶.

A part de tot el material verduní dipositat a la *E:Bbc*, també es conserven deu obres musicals que es troben a l’Arxiu Comarcal de la Segarra, a Cervera⁴⁷ i que en temps passats pertanyien a l’arxiu parroquial de Verdú. Aquí neix de nou la mateixa qüestió: com varen arribar aquestes deu obres a l’arxiu cerverí? Aquesta és una altra incògnita que, de moment, no he pogut resoldre ja que al registre de l’arxiu no hi ha cap constància de l’entrada d’aquestes obres⁴⁸.

Tots els interrogants que vana apareixent fruit de la reflexió presentada no pretenen aportar cap guspira de claror a la foscor que envolta l’entrada dels documents –deixant de banda el M 1168– a la Biblioteca de Catalunya, ja que, és pràcticament impossible saber què, i com va succeir. Però els interrogants presentats, si què intenten desvetllar l’actuació per part d’alguna o algunes persones, i el possible procediment en què es deuria veure sotjat el fons musical verduní.

43 -ANGLÈS, Higiní: *La música a Catalunya fins al segle XIII*. Ob. cit., pp.178, 265.

44 La documentació al respecte dins la biblioteca, com sol passar en aquest tipus de “transaccions”, i tal com s’ha vist fins ara, és mínima.

45 En aquesta cita al Llibre de Registre, p.98, s’especifica el següent: “8 (7 capsets contenint música religiosa manuscrita, principalment dels segles XVII i XVIII) Donatiu 3. Col·legiata de Verdú.”

46 Llibre de Registre, p.98. Sobre aquest manuscrit s’especifica: “(1 vol. rell. en pergami contenint Música de Cant de Oga de diferents autors. Ms. s. XVIII). Donatiu 1. Col·legiata de Verdú.”

47 Es troben arxivades a la capsa 9 amb els números 2, 3, 4, 5, 6, 8, 9 i 10.

48 Al mateix arxiu cerverí s’hi troba també un volum manuscrit de finals del segle XIX que pertanyia a l’arxiu parroquial verduní, i de l’entrada del qual no hi ha cap referència. Una situació idèntica succeeix a l’Arxiu Històric Comarcal de Tàrrrega, on també hi ha dipositat un *Diversorum* confeccionat a finals del segle XIX que pertanyia a Verdú. Vegi’s: -SALIS I CLOS, Josep M.: “Obres del fons musical de la parròquia de Santa Maria de Verdú a l’Arxiu Comarcal de la Segarra”, a *Miscel·lània Cerverina*, 2009, (en premsa).

Per últim, con vé també assenyalar una qüestió que fa particularment interessant aquest "Fons Verdú" dins el seu context a la Biblioteca de Catalunya: si la gran majoria de documentació aquí reunida en aquesta biblioteca nacional presenta el problema que molt sovint se'n desconeix la procedència, –la qual cosa pot dificultar enormement les investigacions–, en el cas del "Fons Verdú" aquest inconvenient no existeix, doncs coneixem perfectament l'origen de tots els documents que configuren dita col·lecció. Aquesta particularitat, aporta al nostre fons documental objecte d'estudi un valor afegit, ja que, precisament per això –perquè coneixem l'origen dels documents–, constitueix un cas fins a cert punt "excepcional" dins l'actual Biblioteca de Catalunya, la qual cosa aporta a l'investigador que s'apropa a aquesta biblioteca catalana, un incentiu a l'hora de triar un fons concret per a desenvolupar les seves investigacions.

Aceptado:

Recibido: 28/05/2009
10/07/2009

